

ปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อมาตรการป้องกันปัญหาคอร์รัปชัน
ในการจัดซื้อจัดจ้าง ด้วยวิธีประกวดราคาอิเล็กทรอนิกส์
ของหน่วยงานภาครัฐในกรุงเทพมหานคร*

The Causal Model towards Government Defense
Anti-Corruption Measurement of Government Procurement
of Electronic Bidding in Bangkok, Thailand

นันทิตา เลิศสงครามชัย และนักนิชา โชตพิทยานนท์
Nantita Lertsongkramchai and Natnicha Chotpittayanon
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
Suan Sunandha Rajabhat University, Thailand
Corresponding Author, E-mail: nantita.nl@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับของคอร์รัปชันการจัดซื้อจัดจ้างหลักธรรมาภิบาล จิตพอเพียงด้านทุจริต และการป้องกันปัญหาคอร์รัปชันในการจัดซื้อจัดจ้าง ด้วยวิธีประกวดราคาอิเล็กทรอนิกส์ 2) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการป้องกันปัญหาคอร์รัปชันในการจัดซื้อจัดจ้าง ด้วยวิธีประกวดราคาอิเล็กทรอนิกส์ และ 3) ศึกษาแนวทางเพิ่มประสิทธิภาพการป้องกันปัญหาคอร์รัปชันในการจัดซื้อจัดจ้างด้วยวิธีประกวดราคาอิเล็กทรอนิกส์ เป็นการวิจัยผสมผสาน การวิจัยเชิงปริมาณ มีกลุ่มตัวอย่าง 400 ราย ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือและวิเคราะห์ข้อมูลโดยสมการโครงสร้าง ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 15 ราย ใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1. หลักธรรมาภิบาล จิตพอเพียงด้านทุจริต และการป้องกันปัญหาคอร์รัปชันในการจัดซื้อจัดจ้างด้วยวิธีประกวดราคาอิเล็กทรอนิกส์ อยู่ในระดับมาก ยกเว้นคอร์รัปชันการจัดซื้อจัดจ้าง อยู่ในระดับปานกลาง

*ได้รับบทความ: 30 ตุลาคม 2564; แก้ไขบทความ: 5 เมษายน 2022; ตอรับตีพิมพ์: 19 มิถุนายน 2565

Received: October 30, 2021; Revised: April 5, 2022; Accepted: June 19, 2022

2. แบบจำลองสมการโครงสร้างของปัจจัยที่ส่งผลต่อการป้องกันปัญหาคอร์รัปชันในการจัดซื้อจัดจ้างด้วยวิธีประกวดราคาอิเล็กทรอนิกส์ สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยพิจารณาจากค่า Chi-square = 253.59, df = 83, p-value = 0.000, GFI = 0.91, และ RMSEA = 0.08 โดยพบว่าตัวแปรปัจจัยที่ส่งผลต่อการป้องกันปัญหาคอร์รัปชันในการจัดซื้อจัดจ้างด้วยวิธีประกวดราคาอิเล็กทรอนิกส์ คือ จิตพอเพียงต้านทุจริต และหลักธรรมาภิบาล โดยค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.65 และ 0.34 ตามลำดับ

3. แนวทางป้องกันปัญหาคอร์รัปชันในการจัดซื้อจัดจ้าง ด้วยวิธีประกวดราคาอิเล็กทรอนิกส์ ได้แก่ เสริมสร้างความโปร่งใสโดยใช้หลักการเปิดเผยข้อมูลภาครัฐ และการบริหารตามหลักธรรมาภิบาล เสริมสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการติดตามตรวจสอบการจัดซื้อจัดจ้าง การบริหารตามหลักคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ และเพิ่มบทลงโทษผู้กระทำความผิดกฎหมายจัดซื้อจัดจ้าง

คำสำคัญ: คอร์รัปชัน; การจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐ; วิธีประกวดราคาอิเล็กทรอนิกส์

Abstract

The objectives of this research are as follows: 1) to study the levels of procurement corruption, good governance, STRONG, and preventing corruption in procurement by electronic bidding method; 2) to study the factors affecting for preventing corruption in procurement by electronic bidding method; and 3) to study the guidelines for preventing corruption in procurement by electronic bidding method. This research utilized a mixed method. In the quantitative research part, the sample consisted 400 people. Data were collected via a questionnaire and analyzed with a Structural Equation Model. In the qualitative research component, in-depth interviews were performed with 15 key informants. They were selected by purposive sampling. Data were then analyzed with content analysis.

The research findings showed that:

1. Good governance, STRONG, and preventing corruption in procurement by electronic bidding method were rated at a high level, except for procurement corruption was at a moderate level.

2. The structural equation model of factors affecting the preventing corruption in procurement by electronic bidding method are in line with empirical data, as shown by the Chi-square = 253.59, df = 83, p-value = 0.000, GFI = 0.91, and RMSEA = 0.08. It is

found that factors affecting the preventing corruption in procurement by electronic bidding method are STRONG with the coefficient of 0.65 and good governance with the coefficient of 0.34 respectively.

3. The guidelines for preventing corruption in procurement by electronic bidding method as follow: enhance transparency by using Open Government Data and good governance principles, enhancing the process of public participation in procurement monitoring, management according to the principles of Public Sector Management Quality Award, and Increase penalties for procurement offenses.

Keywords: Corruption; Government Procurement; Electronic Bidding

1. บทนำ

คอร์รัปชัน มีความหมายตรงกับคำว่า การทุจริตคดโกง ความไม่ซื่อสัตย์สุจริต การฉ้อราษฎร์บังหลวง โดยศาสตราจารย์โรเบิร์ต คลิตการ์ด (Robert Klitgaard) นักเศรษฐศาสตร์ชาวอเมริกัน ได้อธิบายพฤติกรรมคอร์รัปชัน คือ การผูกขาดความบกพร่องในการใช้ดุลยพินิจของผู้มีส่วนได้เสีย และกลไกที่รับผิดชอบทางสังคม คอร์รัปชันเป็นระบบผลประโยชน์ที่เกี่ยวกัน ส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจและสังคม เป็นปัญหาที่มีมานานและอยู่ในวิถีชีวิตของคนไทยมาอย่างยาวนานจนเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมเรียกกันว่า ระบบอุปถัมภ์ ซึ่งเป็นระบบที่ก่อตัวมาจากความสัมพันธ์ทางเครือญาติในระบบย่อยของสังคม จนพัฒนาเป็นระบบพวกพ้องในระบบประเทศที่เอื้อประโยชน์ต่อกัน ความสลับซับซ้อนของระบบอุปถัมภ์ที่ซ่อนอยู่อีกหนึ่งชั้นหลังฉาก มีมือที่มองไม่เห็นคอยกำกับการเจ้าหน้าที่รัฐในทางทุจริต และเจ้าหน้าที่รัฐเองก็ยินยอม ละเว้น และการควบคุมกลไกเพื่อผลประโยชน์ต่างตอบแทน โดยสถาบันทางสังคม

ได้หล่อหลอมพฤติกรรม วิธีคิด และทัศนคติเรื่องคอร์รัปชัน ทำให้พฤติกรรมการทุจริตฝังรากลึกแบบไม่รู้ตัว ด้วยความคุ้นเคยและชิน ทำให้คนไทยบางส่วนมองว่าคอร์รัปชันเป็นเรื่องปกติ คอร์รัปชันจึงยังอยู่ในสังคมไทย พร้อมทั้งรับมาเป็นส่วนหนึ่งในชีวิตโดยปริยาย (พลิชฐ์ ไชยวัฒน์, 2560)

ในปี พ.ศ. 2561 องค์กรเพื่อความโปร่งใสนานาชาติ (Transparency International: TI) เผยแพร่ดัชนีภาพลักษณ์คอร์รัปชันทั่วโลก (Corruption Perception Index - CPI) พบว่าประเทศไทยได้คะแนน 36 คะแนน จากคะแนนเต็ม 100 คะแนน นอกจากนี้มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย เผยผลสำรวจดัชนีคอร์รัปชันไทยเดือนธันวาคม พ.ศ. 2560 พบว่า ปัญหาคอร์รัปชันมาจากกระบวนการจัดซื้อจัดจ้าง ประเมินว่าจะรุนแรงมากที่สุดในรอบ 3 ปี จากกรณีที่จะมีโครงการลงทุนขนาดใหญ่ของรัฐบาลต่อเนื่อง ที่หน่วยงานภาครัฐและเอกชนพยายามหาช่องว่างในการจ่ายใต้โต๊ะ เพอร์เซ็นต์การจ่ายเงินเพิ่มพิเศษของเอกชน แก่หน่วยงานรัฐและนักการเมืองเพื่อให้ได้งาน

มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเฉลี่ยอยู่ที่ร้อยละ 5-15 ของมูลค่างบประมาณลงทุน ซึ่งเป็นค่าเฉลี่ยการจ่ายเงินได้โตะเท่ากับก่อนหน้าที่มีการทำรัฐประหาร ในปี พ.ศ. 2557 การเรียกเงินสินบนเฉลี่ยร้อยละ 5-15 อันจะนำมาซึ่งความเสียหายประมาณ 100,000-200,000 ล้านบาท (ไทยรัฐ, 2561)

ปัจจุบัน รัฐบาลได้กำหนดแนวทางตรวจสอบการจัดซื้อจัดจ้างด้วยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ (e-market) และวิธีประกวดราคาอิเล็กทรอนิกส์ (e-bidding) เพื่อนำมาช่วยป้องกันคอร์รัปชันในการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐ (กองตรวจสอบภาครัฐกรมบัญชีกลาง, 2559) มีการกำหนดเกณฑ์มาตรฐานกลางเพื่อให้หน่วยงานรัฐทุกหน่วยงานนำไปเป็นหลักปฏิบัติ และดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างที่คำนึงถึงวัตถุประสงค์การใช้งานเป็นสำคัญ ซึ่งจะก่อให้เกิดความคุ้มค่าในการใช้จ่ายงบประมาณภาครัฐหวังว่าจะทำให้การจัดซื้อจัดจ้างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ต้องการที่จะเปิดเผยข้อมูลต่อสาธารณชนให้มากที่สุด เพื่อให้เกิดความโปร่งใสและเปิดโอกาสให้มีการแข่งขันอย่างเป็นธรรม มีการส่งเสริมให้ภาคประชาชนมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐ ซึ่งเป็นมาตรการหนึ่งเพื่อป้องกันปัญหาการทุจริตและประพฤติมิชอบ และก่อให้เกิดผลดีกับการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐให้เป็นที่ยอมรับโดยทั่วไป (อานันท์ เกียรติสารพิภพ, 2560) อย่างไรก็ตาม ยังพบถึงปัญหาในการจัดซื้อจัดจ้างที่เกิดจากการใช้อำนาจหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ที่ดำเนินการไม่โปร่งใส ประกอบกับหลักเกณฑ์และขั้นตอนการคัดเลือกผู้เข้าแข่งขันได้เปิดโอกาสให้เจ้าหน้าที่ของรัฐใช้อำนาจหน้าที่โดยมิชอบ

ใช้อำนาจในการกำหนดราคากลางที่สูงกว่าความเป็นจริงหรือไม่กำหนดราคาที่ชัดเจน ทำให้มีการเสนอราคากลางสูงกว่าความเป็นจริง หรือมีการกำหนดคุณลักษณะเฉพาะ (Specification) ให้เป็นประโยชน์แก่ผู้แข่งขันรายหนึ่งรายใด ทำให้เอกชนรายนั้นได้เปรียบเอกชนรายอื่น ซึ่งไม่ก่อให้เกิดการแข่งขันที่แท้จริง หรืออาจมีการเปิดเผยข้อมูลของเอกชนรายใดให้เอกชนรายอื่นทราบ อาจทำให้เอกชนที่ถูกเปิดเผยข้อมูลเสียหาย

เนื่องด้วยสถานการณ์ที่มีต่อปัญหาคอร์รัปชันในการจัดซื้อจัดจ้างด้วยวิธีประกวดราคาอิเล็กทรอนิกส์ ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุ ได้แก่ คอร์รัปชันการจัดซื้อจัดจ้างหลักธรรมาภิบาล จิตพอเพียงต้านทุจริต ที่ส่งผลต่อการป้องกันปัญหาคอร์รัปชันในการจัดซื้อจัดจ้างด้วยวิธีประกวดราคาอิเล็กทรอนิกส์เพื่อส่งเสริมให้เกิดองค์ความรู้และเป็นข้อมูลสนับสนุนแก่หน่วยงานภาครัฐ ได้นำไปเป็นนโยบาย แนวทางปฏิบัติ และมาตรการสำหรับการป้องกันปัญหาคอร์รัปชันในการจัดซื้อจัดจ้างด้วยวิธีประกวดราคาอิเล็กทรอนิกส์อย่างมีประสิทธิภาพ

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับของคอร์รัปชันการจัดซื้อจัดจ้าง หลักธรรมาภิบาล จิตพอเพียงต้านทุจริต และการป้องกันปัญหาคอร์รัปชันในการจัดซื้อจัดจ้างด้วยวิธีประกวดราคาอิเล็กทรอนิกส์

2. เพื่อศึกษาปัจจัยด้านคอร์รัปชันการจัดซื้อจัดจ้างหลักธรรมาภิบาล และจิตพอเพียงต้านทุจริตที่ส่งผลต่อการป้องกันปัญหาคอร์รัปชันในการจัดซื้อจัดจ้างด้วยวิธีประกวดราคาอิเล็กทรอนิกส์

3. เพื่อศึกษาแนวทางเพิ่มประสิทธิภาพการป้องกันปัญหาคอร์รัปชันในการจัดซื้อจัดจ้างด้วยวิธีประกวดราคาอิเล็กทรอนิกส์

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมผสานระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีขั้นตอนการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยกำหนดประชากรกลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญคือ 1) กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้ประกอบการรับเหมาก่อสร้างที่มีประสบการณ์ประมูลงานจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐ ในกรุงเทพมหานคร จำนวน 400 ราย โดยการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง (Sample size) ด้วยเทคนิควิธีที่ใช้ในการวิเคราะห์สมการโครงสร้างตามหลักเกณฑ์อัตราส่วน 20 เท่าของตัวแปรสังเกต (Grace, 2008, pp. 14-22) และ 2) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ บุคลากรของหน่วยงานภาครัฐที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องในการจัดซื้อจัดจ้าง สมาคมอุตสาหกรรมก่อสร้างไทยหน่วยงานเอกชน และผู้ประกอบการรับเหมาก่อสร้างที่เป็นคู่ค้ากับภาครัฐ จำนวน 15 ราย โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling)

2. ขอบเขตด้านตัวแปร ประกอบด้วยตัวแปรอิสระ (Independent variables) จำนวน 3 ตัวแปร ได้แก่ 1) คอร์รัปชันการจัดซื้อจัดจ้าง 2) หลักธรรมาภิบาล และ 3) จิตพอเพียงด้านทุจริต และตัวแปรตาม (Dependent variables) ได้แก่ การป้องกันปัญหาคอร์รัปชันในการจัดซื้อจัดจ้าง

ด้วยวิธีประกวดราคาอิเล็กทรอนิกส์

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 1) แบบสอบถามที่กำหนดข้อความให้สอดคล้องกับตัวแปรแต่ละตัว เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Likert Scale) โดยคำนวณหาความเชื่อมั่นได้ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาครอนบาค (cronbach's alpha coefficient) เท่ากับ 0.84 และ 2) แบบสัมภาษณ์ที่กำหนดข้อความสำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึกให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ โดยมีการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (content validity)

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยแบ่งการเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัยออกเป็น 2 ระยะคือ ระยะที่ 1 การสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย และระยะที่ 2 การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่าง 400 ราย จนครบ พร้อมทั้งตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามทุกฉบับ

5. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำข้อมูลมาหาค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) จากนั้นวิเคราะห์แบบจำลองสมการโครงสร้าง (Structural Equation Modeling, SEM) เพื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแฝงกับตัวแปรสังเกต และความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ ขณะที่ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ผู้ศึกษาจำแนกข้อมูลเปรียบเทียบข้อมูล และนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ด้วยวิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

4. สรุปผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาระดับของคอร์รัปชันการจัดซื้อจัดจ้าง หลักธรรมาภิบาล จิตพอเพียงด้านทุจริต และการป้องกันปัญหาคอร์รัปชันในการจัดซื้อจัดจ้างด้วยวิธีประกวดราคาอิเล็กทรอนิกส์ พบว่า 1) คอร์รัปชันการจัดซื้อจัดจ้าง อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.37 2) หลักธรรมาภิบาล อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.65 3) จิตพอเพียงด้านทุจริต อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.61 และ 4) การป้องกันปัญหาคอร์รัปชันในการจัดซื้อจัดจ้างด้วยวิธีประกวดราคาอิเล็กทรอนิกส์ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.76

2. ผลการศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุด้านคอร์รัปชันการจัดซื้อจัดจ้าง หลักธรรมาภิบาล จิตพอเพียงด้านทุจริต ที่ส่งผลต่อการป้องกันปัญหาคอร์รัปชันในการจัดซื้อจัดจ้างด้วยวิธีประกวดราคาอิเล็กทรอนิกส์ พบว่า แบบจำลองสมการโครงสร้างของปัจจัยที่ส่งผลต่อการป้องกันปัญหาคอร์รัปชันในการจัดซื้อจัดจ้างด้วยวิธีประกวดราคาอิเล็กทรอนิกส์ มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยพิจารณาจากค่า Chi-square = 253.59, df = 83, p-value = 0.000, GFI = 0.91, และ RMSEA = 0.08 โดยพบว่า ตัวแปรปัจจัยที่ส่งผลต่อการป้องกันปัญหาคอร์รัปชันในการจัดซื้อจัดจ้างด้วยวิธีประกวดราคาอิเล็กทรอนิกส์ ได้แก่ หลักธรรมาภิบาล และจิตพอเพียงด้านทุจริต มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.34. และ 0.65 ตามลำดับ และตัวแปรที่ไม่ได้ส่งผล ได้แก่ คอร์รัปชันการจัดซื้อจัดจ้าง

3. แนวทางการป้องกันปัญหาคอร์รัปชันในการจัดซื้อจัดจ้างด้วยวิธีประกวดราคาอิเล็กทรอนิกส์ ประกอบด้วย 1) การเสริมสร้างความโปร่งใสโดยใช้หลักการเปิดเผยข้อมูลภาครัฐ (Open Government Data) และการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลในองค์กร 2) การเสริมสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการติดตามตรวจสอบการจัดซื้อจัดจ้างเพราะเมื่อภาคประชาสังคมเข้มแข็ง และประชาชนมีส่วนร่วมในการทำงานร่วมกันกับภาครัฐเพื่อเสริมสร้างระบบธรรมาภิบาล จะนำไปสู่การป้องกันและแก้ไขปัญหาคอร์รัปชันได้ 3) การบริหารตามหลักคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ (Public Sector Management Quality Award: PMQA) ต้องนำมาใช้ในการจัดการควบคู่กับนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในหน่วยงานราชการเพื่อส่งเสริมให้เกิดนวัตกรรมและการแก้ไขปัญหาพร้อมกับเครือข่ายประเมินและติดตามผลการดำเนินการของส่วนราชการให้ทราบจุดแข็ง จุดอ่อน รวมถึงโอกาสในการกำหนดวิธีปรับปรุงหน่วยงานให้มีคุณภาพมากขึ้น และ 4) เพิ่มบทลงโทษผู้กระทำความผิดกฎหมายจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐ

5. อภิปรายผลการวิจัย

จากสรุปผลการวิจัยข้างต้น ผู้วิจัยได้เชื่อมโยงแนวคิดและงานวิจัยเพื่ออภิปรายผลนำไปสู่การค้นพบข้อเท็จจริงของการศึกษาตามประเด็น ดังนี้

1. หลักธรรมาภิบาล มีภาพรวมระดับมากและมีอิทธิพลต่อการป้องกันปัญหาคอร์รัปชัน

ในการจัดซื้อจัดจ้างด้วยวิธีประกวดราคาอิเล็กทรอนิกส์ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.34 สอดคล้องกับการศึกษาของพรศักดิ์ โชติพิณิจ (2558, หน้า 99-119) ศึกษาปัจจัยต่อต้านการคอร์รัปชันที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมกรรมการคอร์รัปชันในองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า ปัจจัยต่อต้านการคอร์รัปชันทั้งนักการเมืองและข้าราชการ (หรือนายกและปลัด อบต.) ปฏิบัติตามปัจจัยต่อต้านการคอร์รัปชันในภาพรวมในระดับสูง เรียงจากมากไปน้อย ได้แก่ การยึดหลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักถูกตรวจสอบได้ หลักนิติธรรม หลักมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ หลักความคุ้มค่า หลักมีเหตุผล หลักความรู้ หลักพึ่งพาตนเอง การลดการผูกขาดอำนาจ การมีภูมิคุ้มกันในตัวเอง และการยึดหลักความพอประมาณ เช่นเดียวกับบอร์น กันพร้อม (2560) ได้ศึกษาประสิทธิผลการป้องกันการทุจริตการสอบเข้าเป็นนักเรียนนายสิบตำรวจของตำรวจภูธรภาค 7 สำนักงานตำรวจแห่งชาติ พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลการป้องกันการทุจริตการสอบเข้าเป็นนักเรียนนายสิบตำรวจ ประกอบด้วย ปัจจัยด้านหลักธรรมาภิบาล ปัจจัยด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ปัจจัยด้านการจัดการเทคโนโลยี และปัจจัยด้านกฎหมายและระเบียบข้อบังคับ

2. จิตพอเพียงต้านทุจริต มีภาพรวมระดับมาก และมีอิทธิพลที่ส่งผลต่อการป้องกันปัญหาการคอร์รัปชันในการจัดซื้อจัดจ้างด้วยวิธีประกวดราคาอิเล็กทรอนิกส์ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.65 สอดคล้องกับกุศล สมบัติ และจรัญญา ปานเจริญ (2561) ได้ศึกษาหลักปรัชญา

เศรษฐกิจพอเพียงในการปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการสำนักกราชเลขาธิการ พบว่า ข้าราชการสำนักกราชเลขาธิการมีการปฏิบัติหน้าที่ภายใต้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด 5 ด้าน คือ ด้านการปฏิบัติหน้าที่ราชการของข้าราชการบนพื้นฐานของคุณธรรม ความพอประมาณ ความมีเหตุผล การมีและการสร้างระบบภูมิคุ้มกันในตนที่ดี และความรู้และการแสวงหาความรู้

3. แนวทางการป้องกันปัญหาการคอร์รัปชันในการจัดซื้อจัดจ้างด้วยวิธีประกวดราคาอิเล็กทรอนิกส์ ประกอบด้วย การเสริมสร้างความโปร่งใสโดยใช้หลักการเปิดเผยข้อมูลภาครัฐ (Open Government Data) และการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลในองค์กร การเสริมสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการติดตามตรวจสอบการจัดซื้อจัดจ้าง การบริหารตามหลักคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ (PMQA) ซึ่งต้องนำมาใช้ในการจัดการควบคู่กับนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในหน่วยงานราชการ และการลงโทษผู้กระทำความผิดกฎหมายจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐ สอดคล้องกับกิงเกอร์ (Gingerich, 2006) ได้ศึกษาดุลยภาพคอร์รัปชันของภาคการเมืองและภาคราชการในอเมริกาใต้ พบว่า แนวทางในการควบคุมคอร์รัปชันในวงราชการของประเทศโบลิเวีย บราซิล และชิลี คือ การปลูกฝังแนวคิดระบบอภิบาล โดยยึดหลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักความรับผิดชอบ หลักการตรวจสอบได้ หลักการมีส่วนร่วม หลักความคุ้มค่า

เช่นเดียวกับการศึกษาของปิยะวรรณ ปานโต (2558) มีข้อสรุปว่า การจัดการปัญหาคอร์รัปชันในสังคมไทยสามารถกระทำได้จะต้องอาศัยความร่วมมือในทุกภาคส่วน ภาคประชาสังคม หรือองค์กรภาคประชาชนในทุกสาขาอาชีพจะต้องสร้างจิตสำนึกค่านิยมร่วมกัน ตลอดจนเป็นกำลังสำคัญในการช่วยตรวจสอบสอดส่องดูแลในการให้ข้อมูลและแจ้งเบาะแสของผู้กระทำผิดแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐในทุกรูปแบบ และสนับสนุนการทำงานของ ป.ป.ช. หรือ ป.ป.ท. ในฐานะที่เป็นองค์กรซึ่งทำหน้าที่ในด้านการป้องกันและปราบปรามการทุจริตของประเทศ

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ควรใช้มาตรการป้องกันปัญหาคอร์รัปชันในเชิงรุก (pro-active) กำหนดนโยบายและหลักเกณฑ์การจัดซื้อจัดจ้างที่สูงกว่ากฎระเบียบที่ตั้งไว้ รวมถึงมีดัชนีชี้วัดในการตรวจติดตามและประเมินผลความโปร่งใสในการจัดซื้อจัดจ้าง จากการประเมินโดยองค์กรอิสระและผู้ตรวจสอบภายนอก และยกระดับคุณภาพการบริหารการจัดซื้อจัดจ้างให้สอดคล้องกับหลักการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐหรือ PMQA

1.2 ควรเปิดช่องทางรับเรื่องอุทธรณ์ระบบร้องเรียนเกี่ยวกับการจัดซื้อจัดจ้าง ข้อมูลเบาะแสคอร์รัปชัน และมีระบบการปกป้องผู้ร้องเรียน มาตรการคุ้มครองพยานหรือคุ้มครองความปลอดภัยให้แก่ผู้ที่ให้ข้อมูลคอร์รัปชัน

โดยคุ้มครองการถูกฟ้องให้ความผิดอาญาหรือในทางแพ่งฐานหมิ่นประมาท กำหนดให้มีรางวัลนำจับสำหรับผู้ให้ข้อมูล หรือให้มีช่องทางรับข้อมูลหรือหลักฐานการทุจริตโดยไม่จำเป็นต้องเปิดเผยชื่อ

1.3 ควรจัดตั้งองค์กรที่เป็นการรวมตัวของภาคธุรกิจและภาคประชาชน เป็นองค์กรผู้บริโภคและองค์กรเพื่อความโปร่งใส สามารถติดตามตรวจสอบการทำงานทั้งของภาครัฐและเอกชน เพื่อให้เกิดระบบการบริหารที่ดีหรือธรรมาภิบาลที่ดีมีประสิทธิภาพโปร่งใส เป็นธรรม

1.4 ควรประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนสามารถได้รับข้อมูลข่าวสารการจัดซื้อจัดจ้างของภาครัฐผ่านช่องทางดิจิทัล รวมถึงช่องทางต่างๆ เช่น ตู้บริการออเนกประสงค์ของรัฐ โทรสาร โทรศัพท์ และบริการไปรษณีย์ได้โดยสะดวกรวดเร็ว และเสียค่าใช้จ่ายน้อยที่สุด

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในออกกฎระเบียบในการจัดซื้อจัดจ้างทั้งภาครัฐและภาคเอกชน เพื่อให้สามารถป้องกันและปราบปรามคอร์รัปชันในการจัดซื้อจัดจ้างด้วยวิธีประกวดราคาอิเล็กทรอนิกส์รอบด้าน

2.2 ควรศึกษาวิจัยกลยุทธ์การเพิ่มประสิทธิภาพให้การป้องกันและปราบปรามคอร์รัปชันในการจัดซื้อจัดจ้างด้วยวิธีประกวดราคาอิเล็กทรอนิกส์

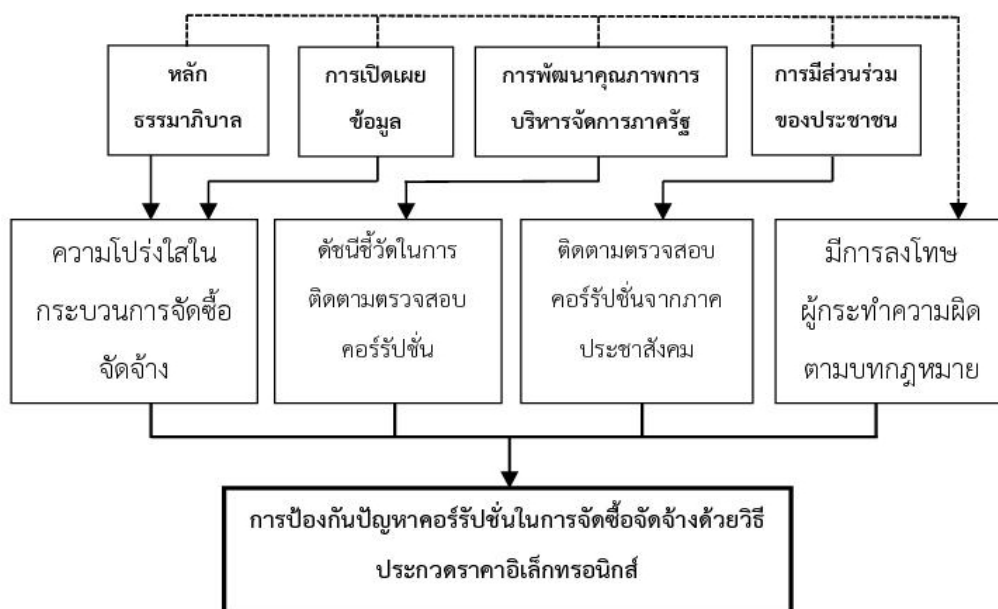
7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

จากการวิจัยครั้งนี้ มีองค์ความรู้อันเป็นแนวทางขับเคลื่อนโดยมีปัจจัยนำเข้า (Input)

ประกอบด้วย หลักธรรมาภิบาลหลักการเปิดเผยข้อมูลภาครัฐ หลักการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ และหลักการมีส่วนร่วมของประชาชนนำมาเป็นปัจจัยในการกำหนดแนวทางปฏิบัติเพื่อทำให้เกิดเป็นกระบวนการ (Process) ที่สำคัญ ได้แก่ เกิดความโปร่งใสในกระบวนการจัดซื้อจัดจ้างการมีดัชนีชี้วัดในการติดตามตรวจสอบ

สอบคอร์รัปชันมีการติดตามตรวจสอบคอร์รัปชันจากภาคประชาสังคม รวมถึงมีการลงโทษผู้กระทำความผิดตามบทกฎหมาย ทั้งนี้ สามารถนำไปสู่ผลลัพธ์เชิงนโยบายและเชิงปฏิบัติ (Output) ของการป้องกันปัญหาคอร์รัปชันในการจัดซื้อจัดจ้างด้วยวิธีประกวดราคาอิเล็กทรอนิกส์ได้อย่างเป็นรูปธรรม

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

กองตรวจสอบภาครัฐ กรมบัญชีกลาง. (2559). *แนวทางการตรวจสอบการจัดซื้อจัดจ้าง ด้วยวิธีประกวดราคาอิเล็กทรอนิกส์ (e-bidding)*. กรุงเทพฯ: กรมบัญชีกลาง.

กุศล สมบัติ และจรัญญา ปานเจริญ. (2561). *หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการสำนักราชเลขาธิการ*. เข้าถึงได้จาก <http://www.dpu.ac.th/graduate/upload/content/files/.pdf>

- ไทยรัฐ. (2561). ไทยรัฐออนไลน์: บทเรียนการจัดซื้อฯ. เข้าถึงได้จาก <https://www.thairath.co.th/newspaper/page1/1114750>
- ปิยะวรรณ ปานโต. (2558). สังคมไทยกับการแก้ไขปัญหาทุจริตคอร์รัปชัน. เข้าถึงได้จาก https://www.parliament.go.th/ewtadmin/ewt/parliament_parcy/ewt_dl_link.php?nid=28748&filename=house2558_2
- พรศักดิ์ โชติพิณิจ. (2558). ปัจจัยต่อต้านการคอร์รัปชันที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการคอร์รัปชันในองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ: ศึกษาในองค์การบริหารส่วนตำบล. *วารสารรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์*, (4)2, 99-119.
- พลิชฐ์ ไชยวัฒน์. (2560). ประชาไท: คนไทย หัวใจ-คอร์รัปชัน. เข้าถึงได้จาก <https://prachatai.com/journal/2017/11/73969>
- อรุณ ก้นพร้อม. (2560). ประสิทธิผลการป้องกันการทุจริตการสอบเข้าเป็นนักเรียนนายสิบตำรวจของตำรวจภูธรภาค 7 สำนักงานตำรวจแห่งชาติ. (วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสยาม.
- อานันท์ เกียรติสารพิภพ. (2560). พระราชบัญญัติการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. 2560. เข้าถึงได้จาก https://www.parliament.go.th/ewtadmin/ewt/parliament_parcy/ewt_dl_link.php?nid=38658
- Gingerich, D. (2007). *Corruption in general equilibrium: political institutions and bureaucratic performance in South America*. Cambridge, MA: Harvard University.
- Grace, J. B. (2008). Structural equation modeling for observational studies. *Journal of Wildlife Management*, 72 (1), 14-22.